

buntur, sed recensentur inter mera sensibilitatis phænomena. Cùm enim sensus *mobilis* sit ac *varius* pro variis hominibus, pronum erit inferre, ut inferunt hodiè multi, ideas in ordine religioso vel morali comprehensas, pendere a propriâ cujusque constitutione, et circa eas posse quemlibet sentire prout pectus dictaverit.

Cæterùm, sensus ille communis vi cujus omnes homines impelluntur ad veritates primarias admittendas, non differt ab intellectu aut ratione, ut ostendimus in Logicâ (n. 104).

Dicitur 3° quæ afficit appetitum rationalem; hinc sequitur eos errare qui sensum confundunt cum affectibus appetitûs sensitivi aut passionibus. Etenim passiones referuntur ad bonum sensibile, utpote sequuntur perceptionem sensilem, dum sensus procedit ex perceptione intellectuali, et proin spectat ad bonum rationale.

Dicitur 4° in prosecutione boni sui, nam appetitus rationalis sponte petit ac prosequitur proprium bonum. Sensus itaque non præsefert emotionem merè *passivam*, ut supponunt multi recentes, sed includit etiam aliquid activi, cùm sit affectio appetitus rationalis, quatenus bonum suum prosequentis.

166. II. Comparatio affectûs cum passionibus. Cum illis duplici modo convenit, sed tripliciter differt. Sensus quidem, ut passio, ad appetitum refertur, et emotionem quamdam adjunctam habet. — At ab eâ differt ex parte *objecti, appetitûs et emotionis*; passio enim ad bonum sensibile tendit, inest appetitui sensitivo, et quamdam trahit organorum transmutationem; sensus autem ex perceptione boni rationalis oritur, appetitui rationali subest, emotionemque inducit, cui *per se* non adjungitur organorum transmutatio, ut apertè declarat S. Thomas: « In actu appetitûs intellectivi non requiritur « aliqua transmutatio corporalis, quia hujusmodi appetitus « non est virtus alicujus organi. » (1^a 2^æ, q. 22, a. 3, c).

Concedimus tamen ex *vehementi* appetitûs rationalis emotione sequi posse, ac revera sequi sæpiùs quamdam etiam

(1) Cf. *La Tête et le Cœur*, 2e part., c. 2, a. 3, § 2, n. 3.

organorum transmutationem; et ratio sumenda est ex colligatione intimâ potentiarum omnium in animâ eâdem; unde, si pars animæ superior vehementi gaudio vel tristitiâ afficiatur, sensus ille redundat in partem inferiorem, ut in vultu hominis præcipuè cernere licet.

167. Unio affectus cum passione. Non rarò *concurrunt* simul appetitus sensitivus et rationalis in alicujus boni amore, vel mali odio; v. g. in amore quo mater natum suum prosequitur, vel in affectione quâ quis vindictam meritò appetit, et sic de aliis non paucis affectionibus.

168. Quod attinet ad *divisionem* sensuum, similis est ipsi passionum divisioni, in undecim principales; quia quos in appetitu sensitivo motus excitat bonum sensibile, eos excitat bonum spirituale in appetitu rationali. Itaque varii sensus mentis referri debent ad amorem et odium, desiderium et fugam, delectationem et tristitiam, spem et desperationem, audaciam, timorem et iram.

CAPUT V

DE POTENTIA MOTRICE (1)

169. Postquam rem aliquam extrinsecam percepimus, juvat ad eam accedere, si jucunda sit, recedere autem, si injucunda. Potentia igitur cui subsunt motus locales, *immediatè* appetitum, *mediatè* cognitionem sequitur, sicque *terminat* activitatis nostræ ambitum.

170. Assertio: *Facultas motrix est facultas organica specialis.*

PROB. 1^a PARS, quia hæc facultas terminatur ad objectum

(1) Cf. *La Tête et le Cœur*, 2e part., c. 1, a. 2, § 3, et c. 2, a. 2, § 3.

materiale, scilicet ad motus locales efficiendos. *Confirmatur*, quia vis motiva non minùs alligata est cerebro quam aliæ potentiæ sensitivæ; quare morbos ejus ratâ lege sequitur.

Attamen, non est potentia *mèchanica* et *physica*, quia motus locales in homine, ut in aliis animalibus, sequuntur cognitionem et appetitum, et *sponte* exercentur.

PROB. 2^a PARS, quia habet proprium objectum, ab objecto cæterarum potentiærum specificè distinctum; tum quia animalia imperfectiora fruuntur appetitu et carent vi motrice, tum quia animalia perfectiora propter morbum vel aliud impedimentum eam aliquando exercere nequeunt; tum quia appetitus respicit rem externam ut concupiscibilem, vis autem motiva ut terminum motûs exercendi ad eam obtinendam.

Nec juvat eam, cum Biran, voluntati adscribere; voluntas enim motus locales *imperare* quidem potest, sed eos minimè *exequitur*. Ad rem D. Thomas: « Est duplex virtus motiva, una *imperans*, altera *imperata*; imperans est virtus *appetitiva* sensitiva (in homine ipsa quoque voluntas). Virtus autem motiva *imperata* et *exequens* motum, est vis quædam musculis et lacertis affixa » (*in II, sent. D. 18, q. 2, a. 3, ad 1*).

DISPUTATIO DE IDEIS

COMPLENS INTELLECTUS THEORIAM

SIVE

IDEOLOGIA

174. *Ideologiæ objectum et utilitas.*

1° Ideologia idem sibi vult ac sermo de ideis. Porrò circa ideas *universales*, de quibus præsertim sermo est in præsen-

tiâ (1), duo inquiri debent, scilicet: 1° quænam sit earum origo in mente humanâ, sive quo modo, quoque tempore aut quibusnam auxiliis eas adipiscamur? 2° quænam sit earum vis aut natura objectiva?

2° Quarum quæstionum perspicua est gravitas, ut notat D. Augustinus: « Tanta in ideis vis constituitur, ut nisi his intellectis, sapiens esse nemo possit. » (*De divers. quæst.* 83, q. 46, n. 1). Hinc est cur philosophi omnes magno studio de illis disputaverint; at multæ et oppositæ sententiæ prodierunt, quarum influxus ingens est in varias philosophiæ partes, maximè verò in anthropologiam, ontologiam, theologiam naturalem et ethicam.

CAPUT I

DE ORIGINE IDEARUM UNIVERSALIUM IN MENTE HOMINIS

Duo præstare oportet, nimirum: 1° referre varias variorum philosophorum opiniones; 2° veriorem eligere.

ARTICULUS I

Exponuntur varia systemata circa originem idearum universalium (2).

172. Inter philosophos, alii originem idearum ex mente hominis tantum, alii tantum ex principio menti extrinseco,

(1) De notionibus particularibus, exceptâ ideâ Dei, de quâ dicemus in Ontologiâ, ubi de notionè finiti et infiniti, nulla specialis occurrit difficultas; et earum originem naturamque colligere est ex dictis suprâ de actu intellectûs.

(2) De variis illis systematibus, cf. *Histoire de la philosophie*.